

Kansalaisten käsitykset elinluovutuksesta 2015

Yksikönjohtaja Sakari Nurmela
Työnro: 220106012

TNS Gallup Oy, Miestentie 9 C, 02100 Espoo

Tämän tutkimuksen tulokset on tarkoitettu vain tilaajan omaan käyttöön. Niitä ei saa lainata, luovuttaa, jälleenmyydä tai julkaista ilman tutkimusyhtiön lupaa.

1 Johdanto

Tässä yhteenvedossa kerrotaan tulokset tutkimuksesta, jossa tarkasteltiin suomalaisten käsityksiä elinluovutuksesta sekä heidän tietoisuuttaan elinluovutuskortista.

Tutkimuksessa selvitettiin kansalaisten valmiutta siihen, että heidän elimiään voitaisiin heidän kuolemansa jälkeen käyttää toisen ihmisen sairauden hoitoon. Heiltä tiedusteltiin myös, olisivatko he itse valmiita ottamaan vastaan siirtoelimen, jos heidän sairautensa hoito vaatisi sitä.

Lisäksi kysyttiin, tietävätkö heidän lähiomaisensa heidän elinluovutustahdostaan sekä toisaalta siitä, ovatko he tietoisia lähiomaistensa tahdosta. Elinluovutuskortin tuntemisen ja allekirjoittamisen levinneisyys selvisi omassa kysymyksessään.

Erikseen tiedusteltiin myös elinluovutusta koskevista tiedonlähteistä sekä siitä, keskustellaanko asiasta tällä hetkellä julkisuudessa sopivasti, liikaa vai liian vähän. Tämän vuoden tutkimuksessa selvitettiin myös vastaajien tietoisuutta siitä, että terve aikuinen ihminen voi luovuttaa toisen munuaisensa läheiselleen tämän sairauden hoitoa varten sekä periaatteellista valmiutta luovuttamisen.

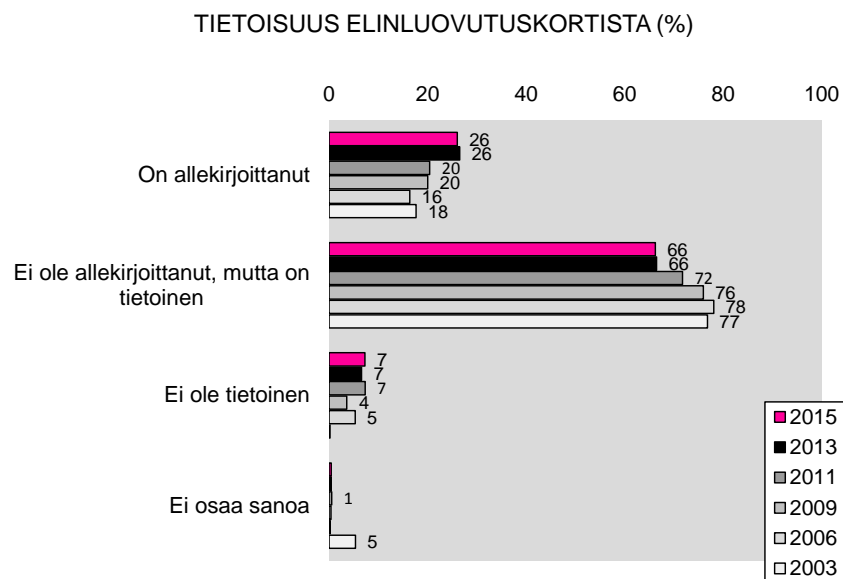
Tutkimusta varten haastateltiin 1.001 suomalaista Suomen Gallupin puhelinomnibustutkimuksen (CATIBUS) yhteydessä 30.3. – 13.4.2015 välisenä aikana. Haastateltu joukko edustaa 15 - 79 -vuotiaita suomalaisia pl. Ahvenanmaan maakunnassa asuvat.

Tulosten virhemarginaali on keskimäärin ± 3 prosenttiyksikköä. Tutkimuksen toimeksiantaja on Munuais- ja maksaliitto ry. Tutkimus on toteutettu vastaavalla tavalla ja ajankohtana sekä osin samansisältöisenä aikaisemmin vuosina 2003, 2006, 2009 ja 2011.

2 Tietoisuus elinluovutuskortista

Elinluovutuskortin käsite on tuttu valtaosalle suomalaisista. 92 prosenttia kertoo olevansa vähintään siitä tietoinen. Vain 7 prosentille se on tyystin tuntematon asia.

Vaikka kortin tunnettuus kansalaisten parissa on erittäin suuri, vain joka neljäs eli 26 prosenttia on allekirjoittanut sen.

Toisaalta puhutaan varsin suuresta ihmisjoukosta. Kun ottaa huomioon, että haastateltava joukko edustaa noin 4,2 miljoonaa, voi todeta, että elinluovutuskortin on allekirjoittanut runsas miljoona suomalaista. Määrä on sama kuin 2013.

Korttia koskeva tieto tavoittaa varsin hyvin kaikkiin väestökerrostumiin kuuluvat suomalaiset. Vain alle 25-vuotiaiden ja opiskelijoiden (kyseessä ovat pitkälti samat henkilöt) parissa siitä tietämättömien määrä ylittää keskimääräisen. Yhteensä 22 prosenttia nuorimpaan ikäryhmään kuuluvista ja 19 prosenttia opiskelijoista ei tunne korttia.

Kortin allekirjoittaminen on keskimääräistä yleisempää ns. nuorille aikuisille i. 25 – 34 -vuotiaille sekä 35 – 49 -vuotiaille. Noin kaksi viidesosaa näihin ryhmiin kuuluvista kertoi allekirjoittaneensa kortin.

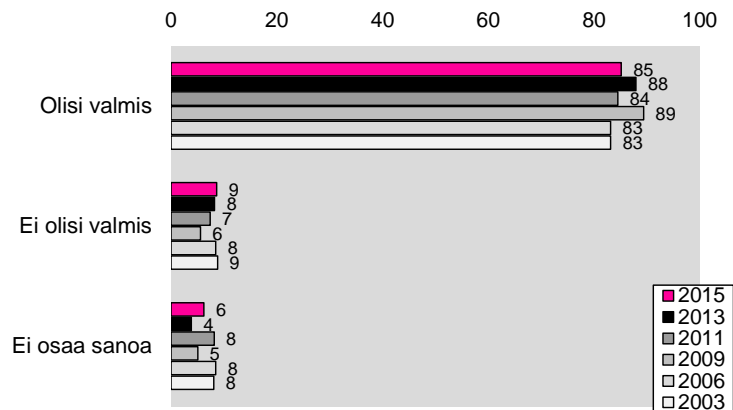
Eri ammattiryhmistä toimihenkilöväestö osoittautui joukoksi, joka on ollut muita aktiivisempi elinluovutuskortin allekirjoittamisessa. Niin oli tehnyt noin kaksi viidesosaa sekä ylemmistä että alemmista toimihenkilöistä. Pääkaupunkiseudulla asuvista keskimääräistä useampi on allekirjoittanut.

2 Suhtautuminen elinten siirtoon

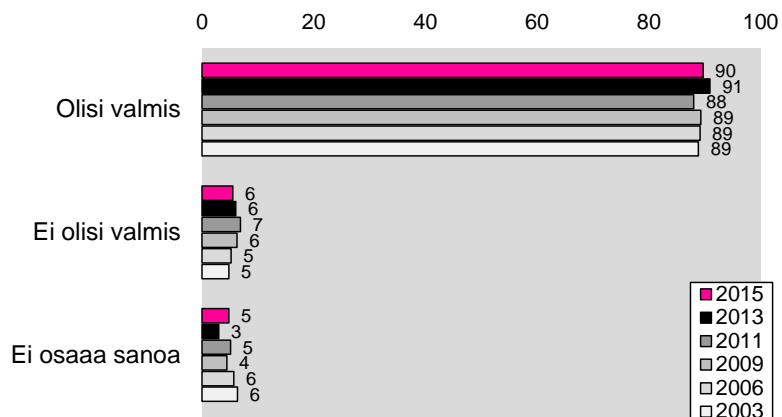
Melkein yhdeksän kymmenestä suomalaisesta aikuisväestöön kuuluvasta on edelleen ainakin periaatteessa suostuvainen antamaan kuolemansa jälkeen elimiään toisen ihmisen sairauden hoitoon.

Siirtoelimen vastaanottamisellekaan ei ole mitään periaatteellisia esteitä. Valtaenemmistö – jälleen noin yhdeksän kymmenestä totesi, että jos sairauden hoito vaatisi tätä toimenpidettä, se voitaisiin hyvin tehdä. Tämäkin käsitys on ollut yhtä vankkumaton jo pitkään.

PERIAATTEELLINEN VALMIUS ANTAA ELIMENSÄ KÄYTETTÄVÄKSI OMAN KUOLEMAN JÄLKEEN (%)

PERIAATTEELLINEN VALMIUS VASTAANOTTAA SIIRTOELIN, JOS SAIRAUDEN HOITO VAATISI SITÄ (%)

Tutkimukseen osallistunut joukko oli tässä suhteessa harvinaisen yksimielistä. Kaikkien tutkittujen väestöryhmien selkeät enemmistöt sekä ottaisivat vastaan siirtoelimen, mikäli heidän terveystilanteensa sitä edellyttäisi että suostuisivat siihen, että heidän elimiään käytetään heidän kuolemansa jälkeen toisen ihmisen sairauden hoitoon.

Vähäinen osa aivan iäkkäimmistä suhtautui asiaan muita varauksellisemmin. Luovuttamista koskevassa kysymyksessä tämä ryhmä oli noin kymmenesosan ja siirtoelimen vastaanottamiseen liittyneessä noin neljäsosan suuruinen.

Muita vähäisiä eroja saattoi löytää esim. poliittiselta vakaumukseltaan ja sitä kautta arvomaailmaltaan erilaisten ihmisten väliltä. Tosin siinäkin kyse oli enemmän sävyeroista kuin mistään varsinaisesta näkemysten vastakkainasettelusta.

Perussuomalaista ja keskustalaisista hieman pienempi osa kuin muiden suurimpien puolueiden kannattajista antoi periaatteellisen suostumuksensa sille, että omia elimiä voitaisiin hyödyntää kuoleman jälkeen toisten ihmisten sairauksia hoidettaessa.

Perussuomalaisistakin neljä viidestä suhtautuu ajatukseen myötämielisesti. silti esim. vasemmistoliittolaisista tätä mieltä oli 91 ja Vihreän liiton kannattajista jopa 97 prosenttia.

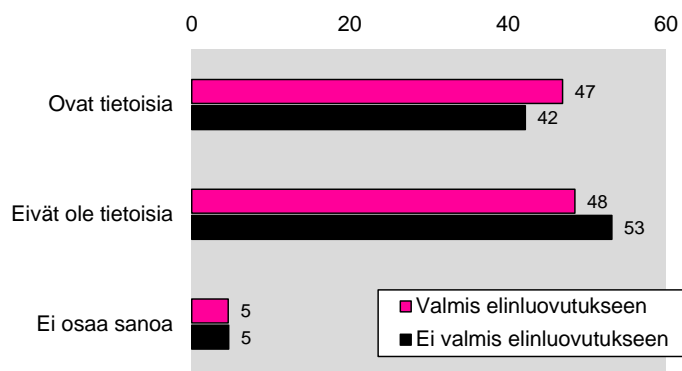
3 Elinluovutustahdon tunteminen

Riippumatta siitä, olisiko haastateltu valmis luovuttamaan elimiään vai ei, häneltä kysyttiin, tietävätkö hänen lähiomaisensa hänen tahdostaan.

Melkein joka toinen (47 %) niistä, jotka ovat valmiita elinluovutukseen, arvelivat heidän läheistensä tietävän heidän tahtonsa asiassa. Asiaan päinvastaisesti suhtautuvien niukka enemmistö (53 %) puolestaan arveli, ettei heidän lähimmillään ole tietoa heidän näkemyksestään.

Vain joka kolmas (32 %) kertoi tietävänsä, mikä heidän kaikkein läheisimmän omaisensa elinluovutustahto on.

LÄHEISTEN TIETOISUUS ELINLUOVUTUSTAHDOSTA (%)

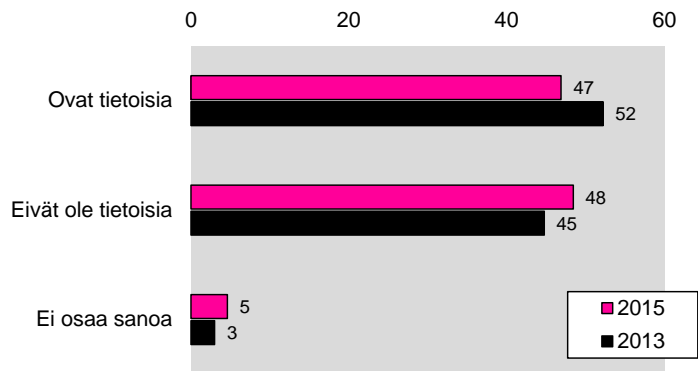

Ensin mainitussa tapauksessa (jälkimmäinen joukko oli liian pieni väestöryhmittäiseen tarkasteluun) väestöryhmien väliset erot olivat varsin suuret.

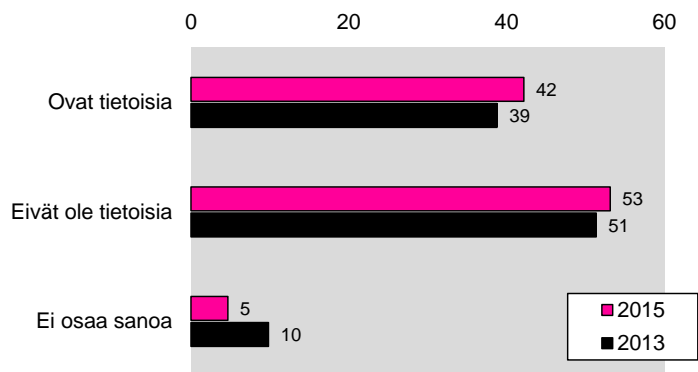
Esim. 55 prosenttia naisista kertoi, että heidän läheisensä ovat tietoisia heidän valmiudestaan luovuttaa elimiä. Miehistä vain 39 prosenttia kertoi vastaavasta. 35 – 49 -vuotiaista 54 prosenttia luokitui tähän joukkoon, 50-vuotiaista ja iäkkäimmistä 46 ja alle 25-vuotiaista vain 34 prosenttia.

Keskimääräistä useampi alempi (59 %) ja ylempi (53 %) toimihenkilö kuuluva arveli, että hänen tahtonsa on lähiomaisten tiedossa. Opiskelijoista 34 ja eläkeläisistä 46 prosenttia kertoi samasta. Tilanne on vastaava vihreistä 62:lla ja vasemmistoliittolaisista 61 prosentilla. Perussuomalaisista 30 prosenttia totesi saman.

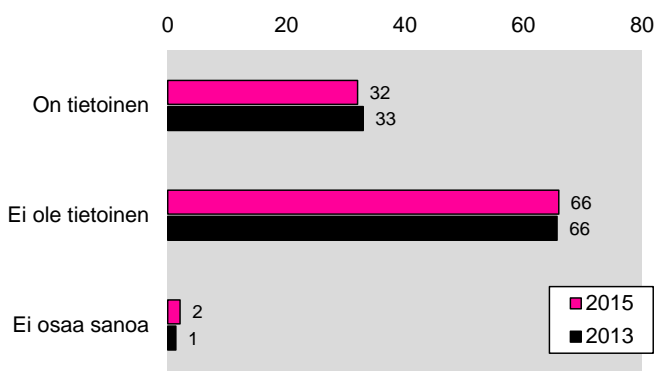
LÄHEISTEN TIETOISUUS ELINLUOVUTUSTAHDOSTA
(% niistä, jotka valmiita elinluovutukseen)

LÄHEISTEN TIETOISUUS ELINLUOVUTUSTAHDOSTA
(% niistä, jotka eivät valmiita elinluovutukseen)

TIETOISUUS LÄHIMMÄN OMAISEN
ELINLUOVUTUSTAHDOSTA (%)

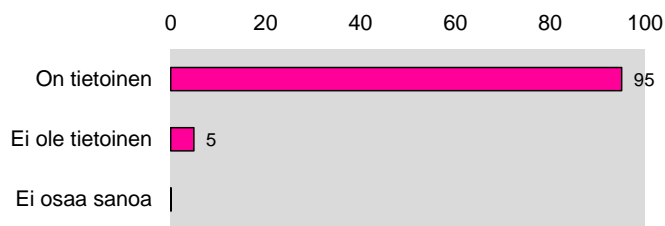
35 – 49 -vuotiaat ovat lähimpänsä tahdosta parhaiten perillä oleva väestöryhmä. Heistä 38 prosenttia kertoi olevansa siitä tietoinen. Toimihenkilöiden ja työväestön parista hieman enemmän kuin muista ammattiryhmistä niitä, jotka ovat perillä lähimmän omaisensa elinluovutustahdosta. Varsinaisesti joukosta erottuvat tästä syystä kuitenkin vain eräät vasemmistoliittolaiset (43 %).

4 Munuaisen luovuttaminen sairaalle läheiselle

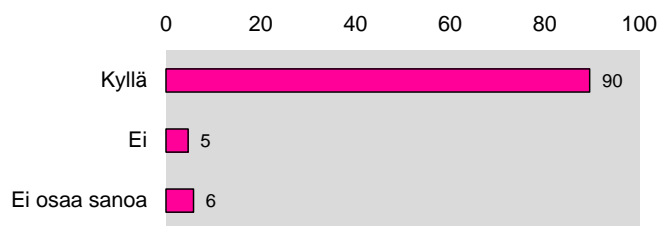
Uudet kysymykset liittyivät toisen munuaisen luovuttamiseen läheiselle, jos tämän sairauden hoito vaatisi sitä.

Ensin tutkimukseen osallistuneilta kysyttiin, ovatko he tietoisia siitä, että terve aikuinen voi toimia kyseisessä tilanteessa luovuttajana. Tämän jälkeen tiedusteltiin, olisivat tutkimukseen osallistuneet periaatteessa valmiita antamaan toisen munuaisensa kyseisessä tilanteessa.

TIETOISUUS SIITÄ, ETTÄ TERVE AIKUINEN VOI LUOVUTTA
TOISEN MUNUAISENSA LÄHEISELLEEN TÄMÄN SAIRAUDEN
HOITOA VARTEN (%)

OLISIKO VALMIS LUOVUTTAMAAN TOISEN MUNUAISENSA
LÄHEISELLEEN, JOS TÄMÄN SAIRAUDEN HOITO VAATISI
SITÄ(%)

Kaikkiaan 95 prosenttia koko vastaajajoukosta tiesi, että kysymyksessä esitetty asia on mahdollinen. Melkein yhtä moni, kaikkiaan 90 prosenttia, voisi luovuttaa toisen munuaisensa läheiselleen, jos tämän sairauden hoito vaatisi sitä.

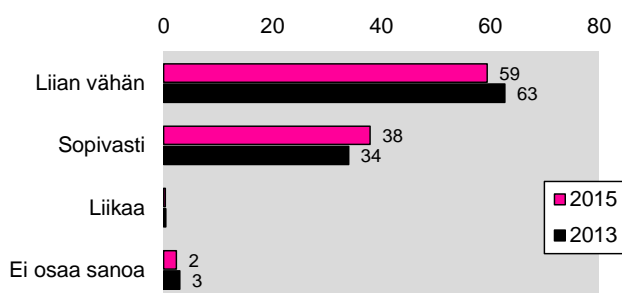
Tietämyksessä ei ollut havaittavissa väestöryhmäkohtaisia eroja. Sama pätee melkein yhtä hyvin myös arvioihin luovuttamisesta. Työväestöstä, 35 – 49 -vuotiaista ja SDP:n kannattajista 95 prosenttia kertoi, että toimisi tarvittaessa luovuttajana. Perussuomalaisista (82 %), opiskelijoista (84 %) ja alle 25-vuotiaistakin (85 %) hieman harvempi, mutta kuitenkin selkeä enemmistö toimisi samoin.

5 Elinluovutuksesta käytävä julkinen keskustelu

Enemmistön mielestä elinluovutuksesta käydään tällä hetkellä liian vähän julkista keskustelua. Tällä hetkellä kaikkiaan 59 prosenttia on asiasta tätä mieltä.

Vajaan kahden viidesosan (38 %) mielestä keskustelun määrä on tällä hetkellä sopiva. Vain marginaalinen (alle prosentin suuruinen) joukko on sitä mieltä, että sitä on liiaksi. Kaksi vastaajaa sadasta ei osannut tai halunnut ottaa asiaan kantaa.

KÄSITYKSET JULKISUUDESSA KÄYTTÄVÄN, ELINLUOVUTUSTA
KOSKEVAN KESKUSTELUN MÄÄRÄSTÄ. ASIASTA
KESKUSTELLAAN... (%)

Aiempaa hieman useampi pitää tämänhetkisen keskustelun määrää sopivana. Vastaavasti sitä liian vähäisenä pitäviä on nyt hieman vähemmän kuin kaksi vuotta sitten.

Kaikkien tutkittujen väestöryhmien enemmistö jakavat käsityksen eli, että asiasta käydään nykyisin liian vähän julkista keskustelua.

Etenkin moni (69 %) 25 – 34-vuotias ajattelee niin. Keskustan kannattajista sekä ylemmistä toimihenkilöistä (molemmat 55 %) sekä eläkeläisistä (54 %) hieman harvempi tapaa olla tätä mieltä.

6 Elinluovutusta koskevat tiedonlähteet

Joukkotiedotusvälineet ovat tavalliselle kansalaiselle tärkeimmät elinluovutusta koskevan tiedon lähteet. Kolme neljästä (74 %) hyödyntää television ja radion tarjoamaan informaatiota. Kahdelle kolmasosalle (67 %) sanoma- tai aikakauslehdet muodostavat tärkeän tietolähteen.

Ystävät ja tuttavat muodostavat kolmanneksi eniten hyödynnetyn informaatiolähteen. Heihin (44 %) turvaudutaan useammin kuin perheenjäseniin (36 %).

Kaksi viidestä (41 %) kertoi saaneensa tietoa erilaisista elinluovutusta koskevista kampanjoista ja mainoksista. Niiden merkitys on yhtä suuri kuin internetin. Se puolestaan on astetta – paria tärkeämpi lähde kuin sosiaalinen media.

Silti on sanottava, että käytännössä joka viides suomalainen aikuisväestöön kuuluva eli noin miljoona suomalaista on saanut elinluovutusta koskevaa informaatiota sosiaalisesta mediasta.

Edellä mainittuja tietolähteitä hyödynnetään nyt enemmän kuin kaksi vuotta sitten. Varsinkin internetistä tietoa saaneita on nyt selvästi enemmän (joukko on lisääntynyt 10 prosenttiyksiköllä).

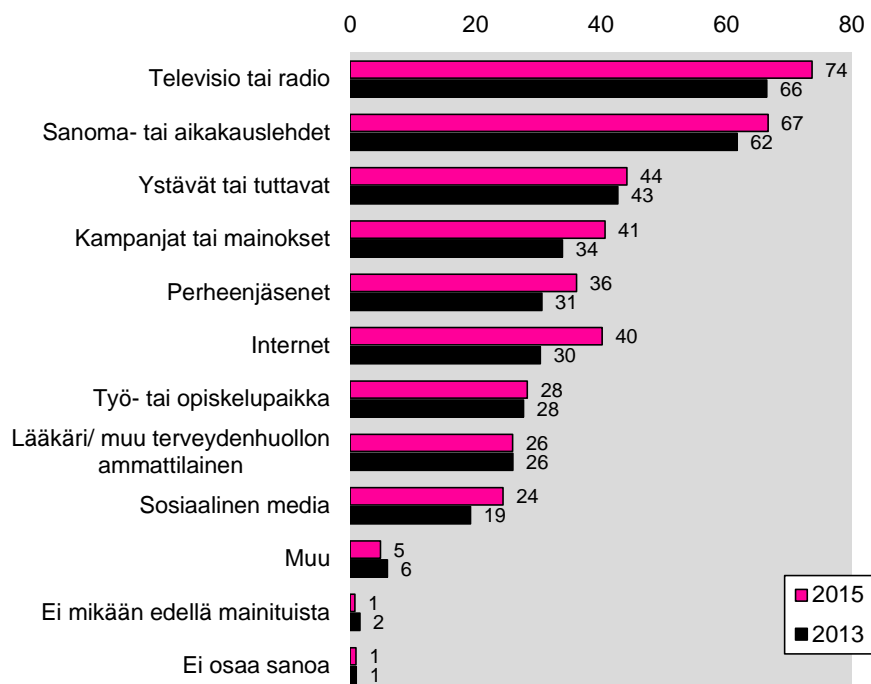
Työ- ja opiskelupaikka sekä lääkärit ja muut terveydenhuollon ammattihenkilöstöön kuuluvat olivat muut listatut informaatiolähteet. Rungas neljännos kertoi saaneensa niistä elinluovutusta koskevaa tietoa.

Raportin liitteenä ovat kutakin tiedonlähdettä koskevat graafiset esitykset, joista käy ilmi, kuinka suuri osa tutkituista väestöryhmistä on hyödyntänyt niitä.

Yhteenvedon omaisesti voi kuitenkin todeta, että joukkotiedotusvälineet, niin sähköiset kuin painetutkin, ovat sitä tärkeämpiä mitä iäkkäämmästä henkilöstä on kyse.

Eri ammattiryhmistä eläkeläiset turvaavat niihin kaikkein voimakkaimmin. Sanoma- ja aikakauslehdistä tietoa saa lisäksi keskimääräistä useampi ylempi toimihenkilö ja yrittäjä.

ELINLUOVUTUSTA KOSKEVAN TIEDON LÄHTEET (%)

Ystävät ja tuttavat sekä oma perhe ovat tärkeitä lähteitä joukon nuorimmille ja heistä suurimmaksi osaksi koostuville opiskelijoille. Myös keskimääräistä useampi sosialidemokraatti nimesi ystävät ja tuttavat tärkeäksi informaatiolähteekseen.

Naiset panevat merkkeille miehiä useammin erilaiset elinluovutusta käsittelevät kampanjat ja mainokset. 25 - 34 -vuotiaat ovat panneet ne paremmin merkkeille kuin muihin ikäryhmiin kuuluvat. Vasemistoliihtolaisista ja vihreistä suurempi osa kuin muiden suurten puolueiden kannattajista on havainnut ne.

Työ- tai opiskelupaikan kautta saatava tieto on merkittävää alle 25-vuotiaille ja opiskelijoille. Työ- ja opiskelupaikka on naisille tärkeämpi tietolähde kuin miehille.

Jos ikä vaikutti siihen, miten elinluovutusta koskevaa tietoa saadaan joukkotiedotusvälineistä, on iällä merkitystä myös sähköisessä muodossa olevan tiedon vastaanottamisessa.

Kun vertaa alle 25-vuotiaita 65 vuotta täyttäneisiin, havaitsee, että heistä viisi kertaa useampi on saanut elinluovutusta koskevaa tietoa internetistä (70 % vs. 14 %) - molempien osuudet ovat kahdessa vuodessa kasvaneet, silloin nuorimmista 50 ja vanhimmista 7 prosenttia oli saanut tietoa internetistä). Internetin merkitys tiedonlähteenä heikkenee sitä mukaa, mitä iäkkäämpiin ikäryhmiin siirrytään.

Sosiaalisen median tapauksessa alle 25-vuotiaiden ikäryhmä erottuu parhaiten. Nuorista aikuisista ja keski-ikäisistä (25 – 49 -vuotiaat) runsas neljäsosa on saanut elinluovutusta koskevaa tietoa sosiaalisen median kautta. Opiskelijat ja työväestöön kuuluvat ovat siitä keskimääräistä useammin elinluovutusta koskevaan tiedonhakuun hyödyntäneet väestöryhmät.